

Vtisi izseljencev, ki so z vlakom »Bratstva in enotnosti« obiskali kraje iz pregnanstva

Z vlakom v Srbijo

Z vlakom »Bratstva in enotnosti«, ki ga je organiziral mariborski »Včer«, je potovala v Srbijo tudi skupina Gorenjev – nekajnih pregnancev (5 z Jesenje in po 2 iz Lesc in Tržiča). Z Gorenjsko so v juliju 1941 pregnali oziroma našljeno izselili v Srbijo preko taborišča Sentvid okrog 3 tisoč ljudi, s Stajerske pa okrog 12 tisoč. Z Gorenjsko je bilo največ pregnancev v Valjevu, in sicer okrog 380. Kot po drugih mestih Srbije je tudi Valjevo sprejelo prvi transport gorenjskih pregnancev – 495 po številu – nadve prisrčno in gostoljubno. To je bilo julija 1941. leta. Več tisoč Valjevanov je tedaj ob dežju pričakovalo naš transport, ki je imel nekaj ur zamude. Klicali so nam: »Ziveli bratje Slovenci! Nič ne marjate, dokler bomo imeli mi kruga, ga tudi vam ne bo zmanj-

kal.« Tako je tudi bilo. Poleti štiri leta smo skupno s Srbi prenashali trpljenje in težave. Tega, kar so Srbi storili za 15 tisoč pregnanov Slovencev, ne smemo nikdar pozabiti.

Ob 20-letnici revolucije jugoslovanskih narodov so Stajerci organizirali prvo večje ekspinsko potovanje bivših pregnancev v Srbijo, da bi ob tem tako pomembnem jubileju ponovno stisnili roko bratom Srbom. Posebni ekspremi vlak z velikim napisom »VLAK BRATSTVA IN ENOTNOSTI« je odpeljal iz Maribora 14. septembra zvezec. Več tisoč Valjevanov je tedaj ob dežju pričakovalo naš transport, ki je imel nekaj ur zamude. Klicali so nam:

»Ziveli bratje Slovenci! Nič ne marjate, dokler bomo imeli mi kruga, ga tudi vam ne bo zmanj-

–

V Zidanem mostu so se pridružili še Gorjanci, z nimi pa tudi Primorci in nekaj ljudi iz Zasavja.

V Šremski Mitrovici smo se za-

kratkočas ustavili. Tu smo zajtrkovali, delegacija pa je polezila vence k spomeniku 6790 žrtvam načinštrega terora.

Nekaj po osmih uri smo prispevali v Beograd. Na lepo okrašenem peronu nas je pozdravil predsednik Glavnega odbora ZB Jugoslavije in čakali so nas tudi delegati posameznih mestnih zborov Zveze borcev.

Naša skupina po Valjevu (26 po številu) je prevezel tovarniški Andrija Mazinjanin, prvoborec, predsednik Okrajnega odbora Zveze borcev Valjevo. Se kratke stike rok in slovo od beograjskih znancev in

že smo se odpeljali z avtobusom proti Valjevu. Končno smo le zagnedali prve hiše na obronkih Valjeva. Daleč naokrog se vidi mogeden spomenik narodnega heroja Stevana Filipovića. Avtobus se je ustavil pred »Grand hotelom«. Z vseh strani so se zginali Valjevanji okrog nas in sekali »svoje«. Bilo je objemanja, poljubovanja, smeha in solza veselja... Mnogi Valjevanji so bili žalostni, ker »svojih« niso našli. »Kje imate ostale?« so nas spraševali. »Nadejali smo se, da vas bo prišlo vsaj 100 od 380, kolikor vas je bilo...« Pojasnila smo jim, da so prišli s tem vlakom v Srbijo le Stajerci in da se jim je pridružil samo nekaj Gorenjev. Povedali smo jim, da bi več radi prišli, toda 15 tisoč nas hkrati ne more priti (srbski časopisi in radio so namreč precej poročali o »VLA-KU BRATSTVA IN ENOTNOSTI«).

Pri slavnostnem konsilu nam je predsednik MLO, ing. Milivojević, zaželel dobrodošlico, nato pa je obudil spomine na naše bivanje v Valjevu, na razvoj bojev v okolici Valjeva in na samo osvobodenje.

Za dobrodošlico se mu je zahvalil Pee Segula, direktor mariborskoga gledališča in mu podaril umetniški kip, delo znanega kiparja Tihca. Nato sta govorila še Mirko Lavši iz Tržiča in Nande Zmitrek z Jesenje. Popoldne je skupina položila vence k spome-

niku narodnega heroja Steva Filipovića in na skupni grob 264 partizanov, ki so jih četniki predali Nemcem, le-ti pa so jih 27. novembra 1941 ustreli. Med ustrejnjimi je bil tudi naš pregnanec, 18-letni dijak Darko Lesjak iz Ruš. Oti so so nam orecili, ko je mati pokojnega Darika prizigala svečke na grobu junakov in mučenikov.

Drugi dan je tovarniški Zmitrek (otok bivši uslužbenec pri sekcijski za vzdrževanje proga v Valjevu) položil venec k ploščadi, vidani na sekcijski stavbi, in Ljuboščinu Babicu, šefu sekcijske, ki so ga 19. aprila 1944 nedlečevi zvezrinski ubili na Banici. Po tej komemoraciji smo si ogledali muzeji, blagdajnico, kmetijsko žolo in tovarno »Kralik«. Povod smo bili lepo sprejeti in pogosteni. Le malo časa nam je ostalo za obisk naših znancev. Ko smo hodili po ulicah, so nekateri dobesedno vlekl v svoje domove »za časik«, da »popijemo kafu« in seveda »po koju rakiju«.

Po še to: v Valjevu smo bili ob 16. septembra, prav na dan 17. obljetnice osvoboditve Valjeva. Za ta praznik je bil v Kulturnem domu slavnostni koncert, na katerem so nam podelili čestna mesta v ložah. Nafe bivanje v Valjevu se je bilalo do koncu.

Valjevanom smo obljubili, da jih bomo za 20-letnico osvoboditve Valjeva (to je že tri leta) zopet obiskali, in to v večjem številu. – Nande Zmitrek

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

DOKUMENTI!

DOKUMENTI!

DOKUMENTI

IVAN JAN

18

CANKARJEVCI

»Poskusimo osvoboditi zapornike v Škofji Loki!«

Predlog je bil predbran, a po krajši presoji je bil za to tudi štab. Toda — akcija naj bi ne bila odkrit napad z vsem bataljonom, ker bi tako verjetno ne uspela. Po različnih ugibanjih jim je prišla na misel ukana, kot nekdaj starim Grkom, oblegovalcem Troje.

»Zakaj se ne bi poslužili nemških uniform iz Pojan?«

Misel je bila privlačna — toda izvedba je terjala izrednega junaka. Pravzaprav več junakov.

Zamisel je zorela le dva dni. Toliko, da so škofjeloški mladiinci preko sodniškega urednika Grošja zbrali natančne podatke o razmerah in o stanju na sodniji. Medtem so neprestano nadzorovali zapore in okolico, da jim ne bi ušlo kaj pomembnega.

V štabu bataljona pa so se pripravljali po vojaški plati. Skupno s terenci so ugotovili, da bi bila nedelja, ki je to leto prišla na 21. december, za to akcijo najprimernejši dan. In to zvečer, ko bi bila pažljivost Nemcev najmanjša. Načrt je bil izdelan do najmanjše podrobnosti. Pozabili niso nit, na to, da je treba misliti, kam se odpirajo vrata, kdo jih bo odpril in kaj naj potem stori ta ali oni.

»Za take reči so bili vedno najboljši prostovoljci, so si bili edini v štabu.«

»Trije zadostujejo!«

Ponudili so se vodnik Lojze Pečnik, na katerega je bila kmalu za tem razpisana nagrada 20.000 RM, Franc Stular, oba iz Ljubnega, ter Jaka Božnar iz Skofje Loke. Pečnik je postal nemški orožniški kapetan, Stular podoficir, Jaka Božnar pa »aretirani tihotapec«. Tako sestavljeni patrulji naj bi se z luhkoto približala Škofji Loki, kjer so nekateri v zaporih že vedeli, kaj se pripravlja.

Ura je bila okrog pol osmih zvečer, ko so se po pravkar končani kino predstavi na ostre zahteve nekega »hauptmana« pri vhodu v zapore odprla vrata. Stražar je pozdravil, kot je bilo treba, vendar je »hauptmann« še vedno zadržano godrnjal. Tudi spremiščevalcu »unteroficirju« ni bilo nekaj prav. Sredi med njimi se je sukal slabo bleče možak, s katerim »očitno« nekaj ni bilo v redu.

»Tihotapca sva pripeljala,« sta rekla. »V zapor z njimi!« Pečnik je znal nemško.

Stražar ju je začudeno ogledoval, kajti »oficirja« in njegovega spremiščevalca še nikoli ni videl tod. Vendar je paznik, birič Tomaž, tem zahtevam hotel brž ustrez. A »tihotapec« je zdaj naglo segel po Tomažu. Poprijel je pošteno in tudi »Neme« sta mu pomagala. Ko so ga ukratili, sta uniformiranca pohitela s ključi in sporočala: »Bežite, tovariši! Svoboda! Hitro!«

Toda, med zaporniki so bili tudi provokatorji. In misel, da bi osvobodili vse, je s tem doživel hud udarec. Provokatorji so planili po preoblečenih partizanih, To-maževa žena pa je začela celo vpit:

»Komunisti so tu! Komunisti! Na pomoč!«

Diverzantska trojka je v tej naglici še vedno skušala priporokom dopovedati, naj zbeže. Toda kriminalci, ki jim ni bilo za partizane, so začeli vpit:

»Ne, ne! To so komunisti! Bežimo pred njimi!«

Začudenje in presenečenje je bilo veliko. Nastala je zmeda, prerivanje, preplah, tekanje, zapiranje celic.

Pritekli so nemški vojaki in radovali v in v tej zmešnjavi bi lahko ušlo več jetnikov. Toda to sta izkoristila samo dva: Jože in France Kavčič. Nekateri so omahovali, če bi se spustili v zimsko noč, a tedaj je bilo že prepozno. Spet so bili v rokah pravih Nemcev, medtem ko se je patrulja s »hauptmanom« na čelu že umikala iz mesta nazaj v Cankarjev bataljon.

Nakana cankarjevcev je sicer v celoti uspela, čeprav no sta z njimi ušla le dva zapornika. Partizanska patrulja, tako preoblečena, se je izredno dobro znašla. Nemci pa so se jezili. Po takojšnjem alarmu so začeli, do zob opremjeni, križariti po loških cestah. Vznešenjeno so ogledovali drug drugega v strahu, da med njimi še vedno ni kdo preoblečen partizan.

DOKUMENTI! DOKUMENTI! DOKUMENTI!

Mednarodni jubilejni šahovski veleturnir Bled 1961

1. Talj, 2. Fischer, 3. Gligorić

SEDEMNAJSTO KOLO JE ODLOČILO — FISCHER IN BISGUIER : TALJ — KERES — PETROSJAN — GELLER 5,5 : 1,5 (1)

Bled, 1. oktobra

Ples figur je v zadnjih kolih blejkega jubilejnega šahovskega mednarodnega veleturnirja postal nadveč razburljiv. Z redkimi izjemami ni moč niti za eno partijo vasi približno napovedati konca. Klub temu pa je že skoraj povsem jasno, kdo bo zmagovalce turnirja. Talj bo imel po odigrani partijsi z Pachmanom 13,5 točke, Bobby pa bo po vsoj verjetnosti zavest za pol točke. Odločilna je bila XVII. runda, v kateri mu je Najdorf odvzel pojivočko. Vse pa kaže, da bo remiziral tudi prekijeno partijo z Keresom, čeprav je sam Fischer prepričan, da bo zmagal. Vendar brez pomislekov lahko zapisim, da bo imel Bobby pred zadnjim kolom »samo« 13 točk.

In še nekaj je že znano: Gligorić

ODEJKARSKA TEKMA

Jesenice, 1. oktobra (U) — V soboto popoldne je bila na Jesenicah prvenstvena odbojkarska tekma I. slovenske lige med moških ekipama Jesenice in Mežice. V enakovredni tekmi so zmagali domači z rezultatom 3 : 2 (15 : 8, 15 : 11, 15 : 9, 15 : 15, 15 : 7).

Marjana Plutova

Zvezni namiznoteniški turnir v Kranju

Kranjčanka Plutova

Kranj, 1. oktobra

Namiznoteniški klub Triglav je priredil včeraj v dvorani Delavskega doma zvezni namiznoteniški turnir za članice. Ker se Kurtovičeva, Mitrovičeva in sestre Nikolajčič niso udeležile tekmovanja, je bil ta turnir le obračun najboljih slovenskih igralic. Klub poraz v srečanju s Petracovo, je Kranjčanka

Ljubljana, 1. oktobra (Z) — Na današnji prvenstveni tekmi slovenske nogometne conske lige je domača Ljubljana pregazila kranjski Triglav s kar 7 gol. — Današnja zmaga Ljubljane je začetek napovedi, da bodo Ljubljanci prihodnje leto igrali v zvezni družbi. Mlado moštvo je tokrat zaigralo res odlično in kaže, da tista napo-

ved le ne bo zmanj, čeprav je po prvih kolih kazalo slab.

Ze v I. polčasu so domačini z mnogo boljšo igro povsem nadigrali Triglavane, tako da pravzaprav 3 gol iz tega dela niso prav prikaz dogodka na igrišču. Prvi je premagal Dagarina Majcen — kasneje pa se mu je dvakrat pridružil mladi Corn, ki je lani še zastopal mladinsko moštvo. Vsi trije gol so bili zelo učinkoviti, vendar pa so jih še ali manj zakrivili gostujoci branilci, ki se v gneti pred svojim golom niso dobro znašli. Zlasti lep je bil tretji gol, ki ga je domači napadalec dosegel iz gnezče in lepo streljal v zgornji kot.

Sodnik je 25. minutu drugega polčasa izključil igralca Triglava Norčiča.

ZADNJI SPORTNI REZULTATI

I. ZVEZNA LIGA

Reka : Dinamo 1 : 3
Borac : Novi Sad 2 : 3
Vardar : Beograd 3 : 2
Crvena zvezda : Partizan 0 : 0
Hajduk : Sarajevo 0 : 1
Vojvodina : Veče 4 : 3

II. ZVEZNA LIGA — ZAHODNA SKUPINA

Karlovač : Proleter 5 : 1

Zelezničar : Sloboda 3 : 1

Trešnjevka : Split 3 : 0

Lokomotiva : Maribor 1 : 3

Varšeks : Borovo 5 : 0

Sibenik : Celik 2 : 0

SLOVENSKA CONSKA LIGA

Triglav (Lj.) : Celje 9 : 2
Ljubljana : Triglav (Kr.) 7 : 2
Kovinat : Ilirija 0 : 1
Sobota : Odred-Krim 0 : 4
Kladivar : Gorica 7 : 0

Brez vodstva ne gre

TRIGLAV : SLOVAN 70 : 79 (29 : 37)

Kranj, 1. oktobra

V zadnjem tekmi SH košarkarske lige je kranjski Triglav sinčil igral z drugo najboljšo slovensko vrsto v tem prvenstvu, ljubljanskim Slovanom. Zmagali so boljši zvestje z rezultatom 79 : 70 (29 : 37). Pred nekaj sto gledalcem sta dobro sodila Ramskulcer iz Celja in Prinčič iz Postojne.

Triglav — Petrič 7, Rus 20, Huse 1, Belehar 11, Klavora 9, Sotnik 9, Lampret 5, Slovan: Krajič 11, Dolnišek 31, Slana 10, Črnega 2, Cučnik 6, Strehovec 11, 10, Strehovec 1, 5, Peterman 4.

Košarka je šport, kjer ima tehnični vodja lahko glavno vlogo v dogodilih pod koši, čeprav v igri neposredno ne edodeluje. Njegova odgovornost je morda še največja in združena s tekočim nalogom, ki jo je najboljši strategi košarkarske igre opravil brez napak. Potreba po dobrem tehničnem vodji je pri kranjskih košarkarjih postala posebno poveča v letoski sezoni, ko nastopajo v kvalitetnejšem tekmovanju. Sinočne srečanje je bilo prav tipična tekma, v kateri bi dober dirigent zunaj igrišča lahko preprečil potek igre v konču domačih. To sicer ni bil edini vzetek za slabo igro in neuspešen Kranjčan, ampak tudi utrujenost na napornih tekem, neravnost na zadnjih treningih in pojava visokega centra. Ljubljanci v dvornici Dolniške, ki ga skoro ni bilo mogoč paralizirati.

Cestje so se bolje znašli in prvi začeli polniti koš domačih, tako da

PORAZ V ZADNJIH MINUTAH

Brežice, 1. oktobra (R. V.) — V nedeljo je bila v Brežicah prvenstvena tekma I. slovenske rokometne lige med ženskimi ekipama odbojkarskih klubov Jesenice in Triglavom iz Kranja. V obojestranski lepi igri so zmagale domačinke z rezultatom 3 : 2 (15 : 10, 15 : 9, 11 : 15, 12 : 15, 15 : 11).

ZMAGA DOMAČIH ODBOKARIC

Jesenice, 1. oktobra (U) — V nedeljo je bila na Jesenicah prvenstvena tekma I. slovenske lige med ženskimi ekipama odbojkarskih klubov Jesenice in Triglavom iz Kranja. V zadnjih treningih je bila zmagala domača ekipa z rezultatom 3 : 2 (15 : 10, 15 : 9, 11 : 15, 12 : 15, 15 : 11).

MARTELANC 900 KEGLJEV

Ljubljana, 1. oktobra — Kegljičarji kranjskega Triglava so nastopili danes na prijateljskem četvrtletju na kegljišču Gradinskega v Ljubljani. Klub temu, da bodo Kranjčani nastopali v novi sezoni oslabljeni brez nekaterih starejših tekmovalcev, so na današnjem nastopu prenenetili z zelo dobrim rezultatom, saj imajo povprečje 847 kegljev. Odličen je bil Martelanc s točno 900 keglji, razočaran je Lado Stružnik, ostali pa so dosegli zelo dobre rezultate.

Triglav 5091 (Martelanc 900, Kordž 841, L. Stružnik 777, I. Stružnik 855, Turk 832, Rogelj 866, L. S.

MLADOST : JESENICE 3 : 0

CETRTA ZAPOREDNA ZMAGA CRNOMELJ : MLADOST 6 : 7 (4 : 2)

Crnemelj, 1. oktobra (J. J.) — Tudi v četrtem kolu so rokometnice

mladosti iz Kranja osvojile obe točki v igri s Partizanom iz Črnomelja. Kranjčanke so v I. polčasu zelo slabo zaigrale, tako da je Crnemelj vodil v I. polčasu 4 : 2; v

nadaljevanju pa so se poboljšale, dale hitro 7 golov. Crnemelj pa v tem času nobenega. Tih pred končem tekme so bile Crnemeljčanke dvakrat uspešne. Končni rezultat je bil 7 : 6 v korist Crnemelja.

Z mladost so nastopile: Udroč, Tolar I (1), Tolar II, Ankele (1), Kolman (3), Jankovič (1), Kristan (1), Cesnik.

GORENJSKA ROKOMETNA LIGA

Moški: Kriček : Duplje 22 : 10

Mladost B : Radovljica 24 : 19

Borac : Tržič B 23 : 13

Zenske: ESS : Tržič 3 : 9

Nesreča

KOLESAR V TRAVI

20. septembra se je priprenila na Planini manjša prometna nesreča. Po poljski stazi je prvozpel kolesar G. G. In ne da bi se prepričal, da je cesta preta, zavil na cesto v trenutku, ko mu je nasprotni priprejal avtomobil, ki ga je upravil Z. F. Avtomobil je kolezar zbril ob stran in kolesar je padel v travo. Na srečo ni dobil poskodb. Na obeh vozilih je za 7 točk.

PEŠEC OBLEŽAL NA CESTI

V soboto se je v Kranju priprenila prometna nesreča, ki jo je zazivil mopedist S. L. iz Kranja. Mopedist je priprejal po Koroski cesti od križišča Domu JLA ter na prehod za pešce pri poslopju Gorenjskega tiska povožil pešca R. D. iz Kranja, ki je v tem trenutku prečkal cesto. Pešec je dobil telesne poškodbe na glavi in so ga morali odpeljati v bolnišnico. Mopedist pa je laže poškodovan.

POPRAVEK

Zaradi naglje je tiskarski sk